

Työterveyshuollon rajapinnoista ennen ja jälkeen työttömyyden (sekä pieni tilannekatsaus kuntoutustutkimuspoliklinikan toimintaan)

Sami Sabour

Työterveyshuollon ja yleislääketieteen erikoislääkäri

Työterveyshuollon ylilääkäri HYVAKS

Toimintaympäristöstä - työterveyshuolto

*Työterveyshuolto on työn ja terveyden välisen suhteen asiantuntija, joka huolehtii yhdessä työpaikkojen kanssa henkilöstön **työ- ja toimintakyvyn ylläpitämisestä** sekä työturvallisuudesta.*

Työterveyshuollon toiminnan sisältö

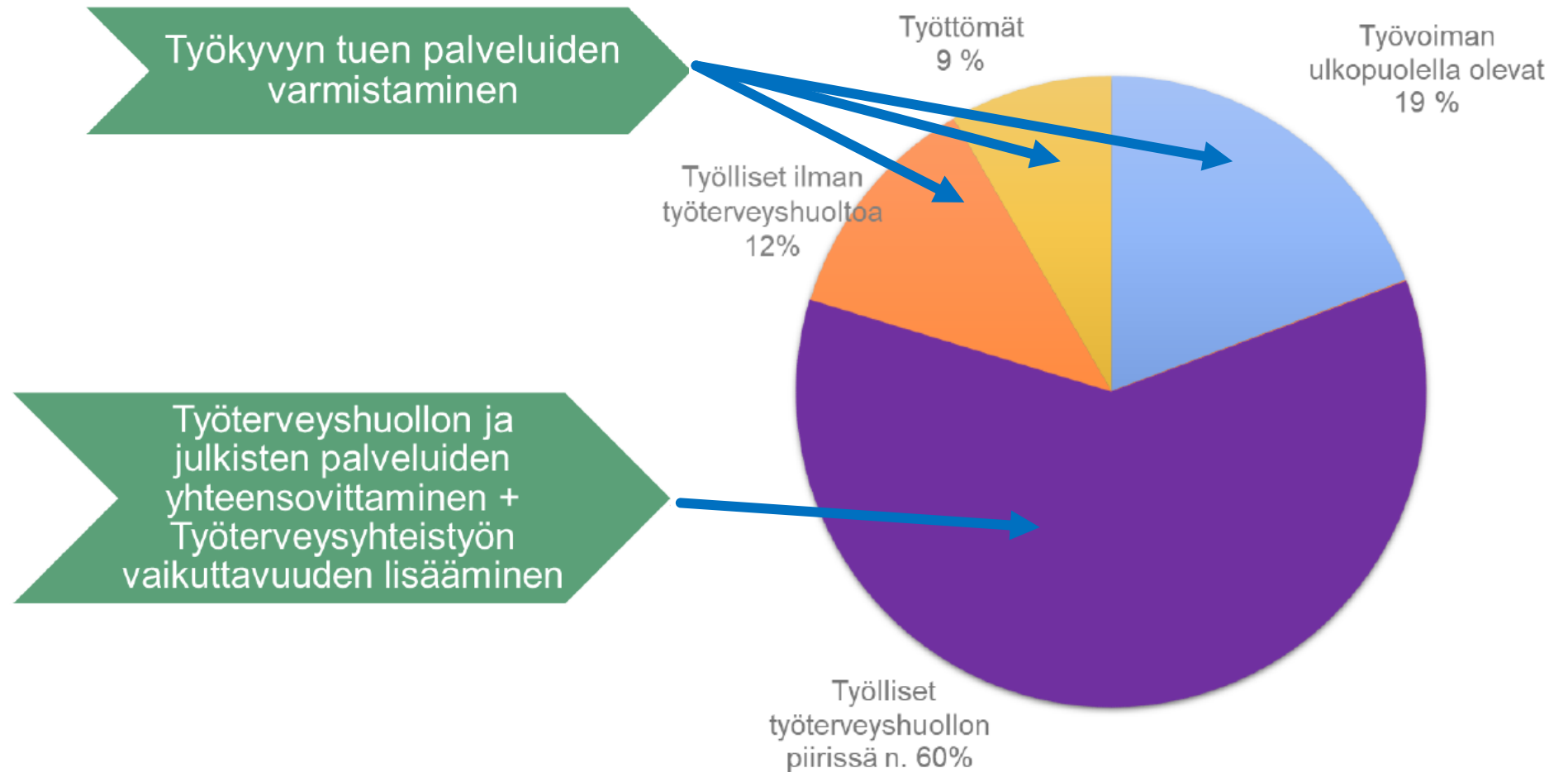
Terveydenhoito "KELA 1"

- (Työkyvyttömyyttä) ennaltaehkäisevä toiminta, työkykyä ylläpitävä toiminta
- Terveystarkastukset, työkyvyn arviointi ja tukeminen (esim. työkykyyn vaikuttavien ja/tai työhön siihen liittyvien oireiden selvittäminen)
- Tietojen anto neuvonta ja ohjaus
- Työpaikkaselvitykset ja -käynnit
- Ensiapuvalmiuden ylläpitäminen

Sairaushoito "KELA 2"

- Ehkäisevän työterveyshuollon lisäksi järjestetyn sairaanhoidon kustannukset

Tilastojen yhdistämisen kautta saatu karkea arvio työterveys- huollon piirissä olevien (v.2020) osuudesta työikäisessä väestössä (2021)

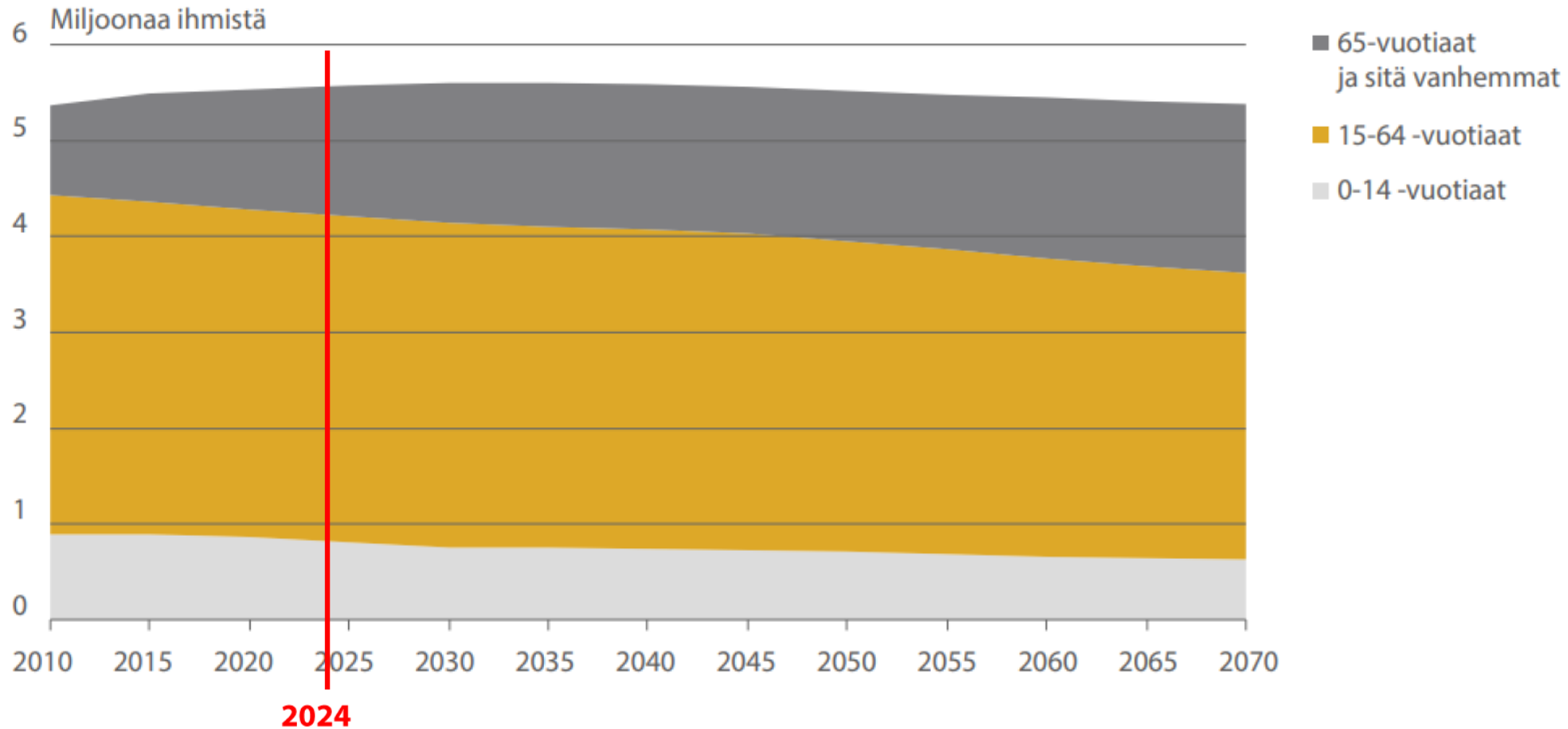

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto, 115b-- Väestö alueen, pääasiallisen toiminnan, sukupuolen, iän ja vuoden mukaan, 1987-2021 Saantitapa: https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tyokay/statfin_tyokay_pxt_115b.px

Lähde: <https://raportit.kela.fi/linkki/2139792>
ja https://raportit.kela.fi/ibi_apps/WFServlet?IBIF_ex=NIT176AL&YKIELI=S

Työikäisten määrä vähenee

SUOMEN VÄESTÖNKEHITYS IKÄRYHMITÄIN

Uudessa työssä aloitettaessa

- Työterveyshuolto laatii lausunnon sopivuudesta työsuojelullisessa mielessä (erityinen sairastumisen vaara)
- Työsuojelullinen sopivuus ei tarkoita sopivuutta tehtävään rekrytointimielessä
- Terveystarkastuksen tärkein sisältö on tietojen anto, neuvonta ja ohjaus työntekijälle
- Rekrytointivaiheessa työnantaja voi halutessaan vaatia huumeseuulasta todistusta (tietosuoja työelämässä – laki)

Uudessa työssä aloitettaessa

- Havainnoidaan työkyvyn tukitoimien tarvetta, myös työkyvyn riskejä tulevaisuudessa
- Jos alkutarkastuksessa todetaan epäsuhta terveydentilan ja työn vaatimusten välissä, voidaan esimerkiksi edetä työkykyneuvotteluun
- Työterveyshuolto toimii yhteistyössä muiden työkyvyn tukitoimia edistävien tahojen kanssa (esim. kuntoutustutkimus, työhönvalmennus, työkokeilu)

Työkyvyn lasku työssä ollessa

- Työterveyshuolto seuraa työkykyä, työntekijä voi myös itse hakeutua arvioon
- Lainsäätäjä vastuuttaa työnantajaa (KELA 30-60-90) sairaspöissaolojen seurantaan
- Työnantaja voi pyytää esim. työkykytarkastusta ja –työkykyneuvottelua jos huolta herää
- Työkykyvalmentajan (ent. sosiaalialan asiantuntija) palveluita hyödynnetään työterveyshuolloissa
- Ammatillisen ja lääkinnällisen kuntoutuksen suunnitelmat ja ohjaus

Työterveyshuollon tuki työttömyyden uhatessa

Työntekijän mahdollisuudet

- Suunnitelma terveyden ja työkyvyn ylläpitämiseksi
- Yhteenveto aiemmin toteutuneista työkyvyn tukitoimista
- Tukea omien vahvuuksien ja haasteiden tunnistamiseen
- Ohjaus jatkotoimiin
- Ottaa itse yhteyttä työterveyshuoltoon

Työterveyshuollon tehtävät

- Kutsuu tarvittaessa terveystarkastukseen
- Sovittaa yhteen, seuraa ja arvioi hoito- ja kuntoutustoimenpiteitä. Laatii suunnitelman työkyvyn ylläpitämiseksi ja ohjaa jatkotoimiin (Työkyvyn tuen siirtolomakkeet)
- Tekee yhteistyötä muun terveydenhuollon ja työllisyyspalveluiden kanssa (Työkyvyn tuen siirtolomakkeet)
- Kirjaa työterveysyhteistyössä sovitun käytännön toimintasuunnitelmaan

Työnantajan velvollisuudet

- Järjestää työntekijöilleen työterveyshuollon palvelut
- Järjestämisvelvollisuus jatkuu tuotannollis-taloudellisista syistä irtisanotuille 6 kk työntekovelvollisuuden päättymisestä
  - Palveluksessa yli 30 työntekijää
  - Työsuhde kestänyt yli 5 vuotta
- Informoi työntekijöitä sovitusta käytännöstä ja työterveyshuoltoa henkilöstömuutoksista

Työterveyslaitoksen lomakkeet

Työterveyslaitos

1/3

Työterveyshuollon yhteenveto työkyvyn tuen toimista

Täyttöohje: Työterveyshuollon ammattihenkilö tai asiantuntija täyttää lomakkeen vastaanottokäynnillä. Tapaamisessa käydään läpi myös henkilön itsensä täyttämä Ammatillinen osaaminen -lomake.

Henkilön nimi

Syntymäaika

Kuinka pitkältä ajalta terveydentilaa koskevat asiakirjat ovat käytettävissä (pvm/kk/vuosi) alkaen

Sairauspoissaolopäivät viimeisen vuoden ajalta

Käyntimäärät työterveyshuollossa viimeisen vuoden ajalta

Työterveyshuollossa tai työterveysyhteistyössä toteutuneet tukitoimet

Onko henkilöllä ollut käyntejä työterveyshuollossa työkyvyn tukemista tai työhön paluuta varten?
Rastita kenellä ja voit kuvata tarkemmin:

Työterveyslääkäri

Työterveyshoitaja

Työfysioterapeutti

Työterveyspsykologi

Sosiaalialan asiantuntija

Muu kuten työkykykoordinaattori tai työvalmentaja

Työterveyslaitos

1/4

Ammatillinen osaaminen

Täyttöohje: Tämän lomakkeen tarkoituksena on koota yhteen ammatillinen osaaminen, ammatilliset tavoitteet ja mahdolliset työllistymisen haasteet. Tavoitteena on sujuvoittaa siirtymistäsi sote-keskuksen työkyvyn tuen palveluihin ja työllisyyden hoidon palveluihin työnhakijaksi. Täytä parhaan tietosi mukaan ja tuo mukanaasi vastaanottokäynnille tai palauta muulla sovitulla tavalla.

Henkilön nimi:

Syntymäaika:

Päivämäärä, jolloin lomake on täytetty:

Työelämä

Missä työssä olet viimeksi ollut ja mitkä ovat olleet tai olivat keskeiset työtehtävät?

Miksi työsuhde on päättymässä tai päättyi?

Määräaikainen työsuhde

Omasta aloitteesta, miksi?

Työnantajan aloitteesta, miksi?

Terveydelliset syyt

Muu syy, mikä?

Miten työsi on sujunut tai sujui omasta mielestäsi?

Missä työssäsi olet pitänyt tai pidit?

Työterveyslaitoksen lomakkeet

- Lomakkeet löytyvät nyt helpommin myös Työterveyslaitoksen Työkyvyn tuki – verkkosivuilta:
<https://www.ttl.fi/teemat/tyoterveys/tyoterveyshuolto/tyokyvyn-tuki>
- Tämä linkki vie suoraan väliotsikkoon (ankkurilinkki) ja lähemmäs infograafia ja lomakkeita:
<https://www.ttl.fi/teemat/tyoterveys/tyoterveyshuolto/tyokyvyn-tuki#tyosuhteen-paattyessa>
- Työterveyslaitoksen Pe-meetingissä 5.4.24 asiaa käsitelty, [linkki esitykseen](#) (PDF+videotallenne)

Työterveyslaitos

1/3

**Työterveyshuollon yhteenvedo
työkyvyn tuen toimista**

Täyttöohje: Työterveyshuollon ammattihenkilö tai asiantuntija käyttää lomakkeen vastaanottokäynnillä. Tapaamisessa käydään läpi myös henkilön itsensä täyttämä Ammatillinen osaaminen -lomake.

Henkilön nimi _____ Syntymäaika _____

Kuinka pitkällä ajalla terveydentilaa koskevat asiakirjat ovat käytettävissä (pv/mk/vuosi) alkaen _____

Sairauspoissaolopäivät viimeisen vuoden ajalta _____ Käyntimäärät työterveyshuollossa viimeisen vuoden ajalta _____

Työterveyshuollossa tai työterveysyhteistyössä toteutuneet tukitoimet

Onko henkilöllä ollut käyntiä työterveyshuollossa työkyvyn tukemista tai työhön paluuta varten?
Rastita kellollä ja voit kuvata tarkemmin:

Työterveyslääkäri
 Työterveyshoitaja
 Työfysioterapeutti
 Työterveyspsykologi
 Sosiaalialan asiantuntija
 Muu kuten työkyvykoordinaattori tai työvalmentaja

Onko pidetty työterveysneuvottelua? Mikä sovittiin, toteutuko suunnitelma?
 Kyllä
 Ei

Työpaikkaan ja työvälikäyttöön liittyvät tukitoimet

Onko tehty muita, kuten työpaikkaa, työohjelmia, työpäivätyö, teknologiasia, apuvälineitä, avun saamista, etätyötä tai työpaikan ja kodin välisiä matkoja koskevia muutoksia tilapäisesti tai pysyvästi?

Työkyvyttömyys (2019–2023), Työterveyslaitos 2024

Työterveyslaitos

1/4

Ammatillinen osaaminen

Täyttöohje: Tämän lomakkeen tarkoituksena on koota yhteen ammatillinen osaaminen, ammatilliset tavoitteet ja mahdolliset työllistymisen haasteet. Tavoitteena on saajavoittoa siirtymistiläi sote-keskuksen työkyvyn tuen palveluihin ja työllisyyden hoidon palveluihin työnhakijaksi. Täytä parhaan tietosi mukaan ja tuo mukanaasi vastaanottokäynnille tai palauta muulla sovitulla tavalla.

Henkilön nimi _____ Syntymäaika _____

Päivämäärä, jolloin lomake on täytetty: _____

Työelämä

Missä työissä olet viimeksi ollut ja mitkä ovat olleet tai olleet keskeiset työtehtävät?

Mikä työsuhde on päättymässä tai päättyi?
 Käsittämättömä työsuhde
 Omaista aloitusta, mikä?
 Työnantajan aloitusta, mikä?
 Terveydelliset syyt
 Muu syy, mikä?

Miten työt on sujuneet tai sujuvat mielestäsi?

Missä työissä olet pitänyt tai pidät?

Missä olet onnistunut tai onnistunut mielestäsi parhaiten?

Työkyvyttömyys (2019–2023), Työterveyslaitos 2024

Pieni tilannekatsaus kuntoutustutkimuspoliklinikan toimintaan

Terveydenhuoltolaki

Terveydenhuoltolaki 29 § Lääkinnällinen kuntoutus:

”Hyvinvointialueen on järjestettävä potilaan sairaanhoitoon liittyvä lääkinnällinen kuntoutus.

Lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluu:

1. kuntoutusneuvonta ja kuntoutusohjaus;
2. potilaan toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi; (ERILL. KOHTA!)
- 3. kuntoutustutkimus, jonka avulla selvitetään potilaan kuntoutusmahdollisuuksia;**
4. toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat sekä muut tarvittavat kuntoutumista edistävät toimenpiteet;
5. apuvälinepalvelut;
6. sopeutumisvalmennus;
7. 1–6 kohdassa tarkoitetuista tarpeellisista toimenpiteistä koostuvat kuntoutusjaksot laitosp- tai avohoidossa.”

Sosiaali- ja terveysministeriön opas: Kuntoutustutkimus

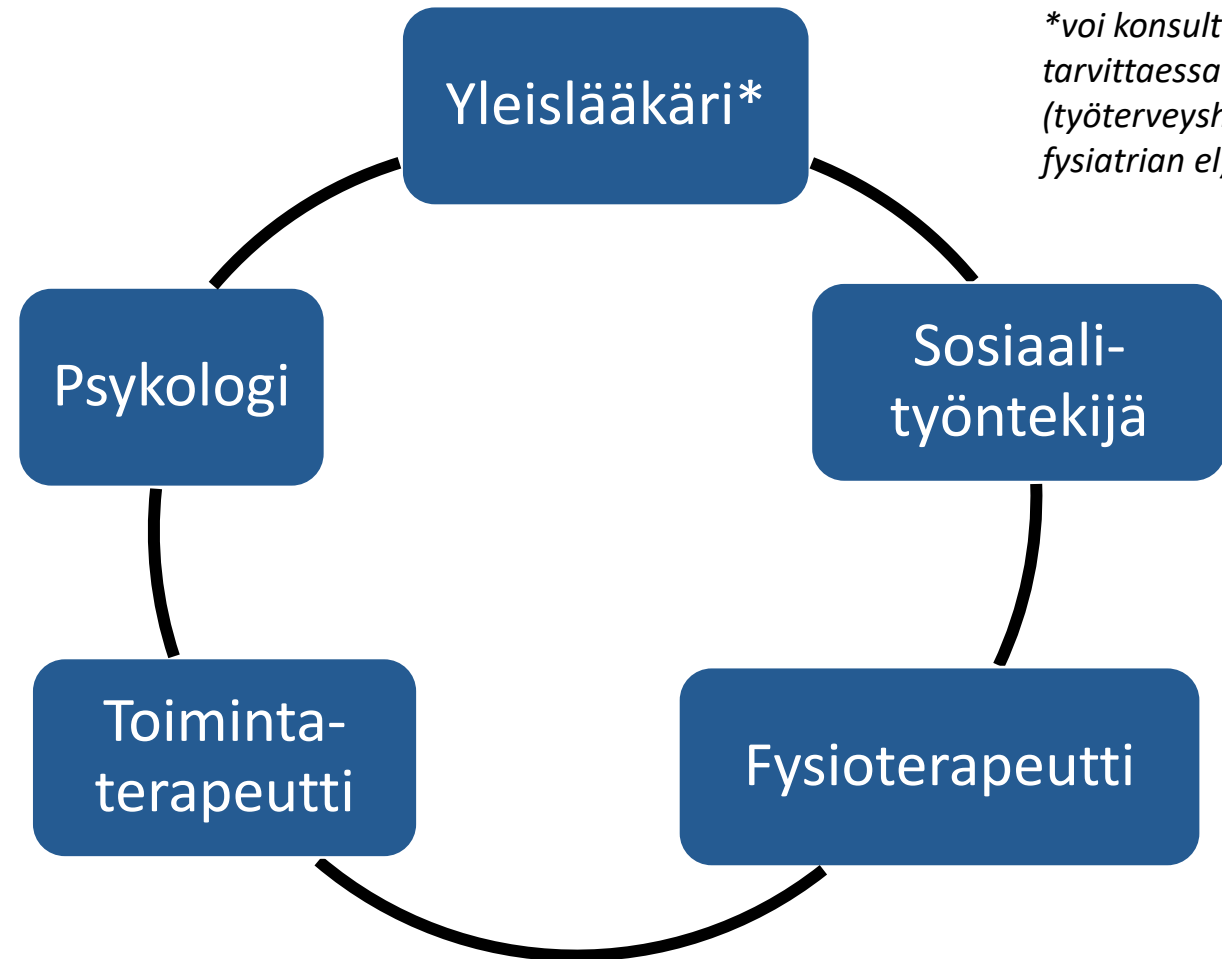
- Tavoitteena on edistää työikäisen kuntoutujan toiminta- ja työkykyä lääkinällisen ja ammatillisen kuntoutuksen keinoin silloin, kun toiminta- ja työkyky ovat alentuneet sairauden, vian tai vamman vuoksi
- Työikäisille henkilöille, joilla on useita toiminta- ja joilla on useita toiminta- ja työkykyä rajoittavia sairauksia

Kuntoutustutkimuspoliklinikan moniammatillinen työryhmä

- Jonotilanne on tällä hetkellä hyvä - alle 2kk
- Kuntoutustutkimusjakson tapahtumat on jaettu 2 viikolle
- Kuntoutustutkimusjakson sisältö suunnitellaan yksilöllisesti – hyvä lähete on tärkeä

*voi konsultoida tarvittaessa erikoislääkäriä (työterveyshuollon el tai fysiatrian el)

Toimintalukuja Nova kuntoutustutkimuspoliklinikka

<u>Ikäluokka</u>	<u>Sukupuoli</u>	<u>2023</u>	<u>2024</u>
18-49 –vuotiaat	Mies	21	19
	Nainen	19	15
50-64 –vuotiaat	Mies	10	10
	Nainen	27	16
Yhteensä		77	60
Naiset ikä ka.		Miehet ikä ka.	
48,1 v		46,5 v.	
(range 29-62 v.)		(range 29-61)	

Kokonaisvaltainen työ- ja toimintakyvyn arviointi

Perinteinen sairauslähtöinen työ- ja toimintakyvyn arviointi

- Kerätään tiedot potilaskertomuksesta ja lausunnoista, voidaan suosittaa lisäselvityksiä
- Diagnoosi tarvitaan kuntoutusetuisuuksien saamiseksi - esim. työntekijän eläkelaki ja laki kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuisuuksista:
asianmukaisesti todettu sairaus, vamma tai vika

Monialainen työ- ja toimintakyvyn arviointi

- Toimintakykyä tutkittaessa selvitetään biopsykososiaalinen tilanne (mm. kuntoutusmotivaatio, sosiaalinen ja taloudellinen tilanne, koulutus, työhistoria, ympäristötekijät, asuinpaikka...)
- Tässä paljon hyvää kuntoutuksen kannalta, mutta ei yksinään riitä etuisuuksiin (paitsi Kelan nuoren ammatillinen kuntoutus)

Kuntoutustutkimuksen ydinasioita

- Arvioidaan myös jäljellä olevaa työ- ja toimintakykyä, ei arvioida vain menetettyä työ- ja toimintakykyä
- Ei diagnosoida sairauksia tai toteuteta kuntoutusta
- Selvitetään työikäisen kuntoutusmahdollisuuksia - lääkinnällisiä tai ammatillisia esim. fysioterapia, toimintaterapia, lausunto ammatillista kuntoutusta varten
- Kuntoutustutkimuspoliklinikalla ei ole psykiatria (ei laadita lausuntoja Kelan kuntoutuspsykoterapiaa varten)
- Onnistunut kuntoutustutkimusjakso tuottaa suunnitelman, johon kuntoutuja on valmis sitoutumaan ja ymmärtää toimien tarkoituksen
- Loppuyhteenvedossa hoitoa jatkavan tahon osallistuminen parantaa onnistumisen mahdollisuuksia

Tutkimusnäyttöä kuntoutustutkimuksesta

Sosiaalityön ammatillinen lisensiaatin tutkimus
kuntoutustutkimusasiakkaista, Tuula Haukka-Wacklin 2016
(Kuntoutustutkimusasiakas N=310)

- Keski-ikänsä 45 vuotta.
- Ohjautuu kuntoutustutkimukseen **sattumanvaraisesti**
- Ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteisiin nähden **usein liian myöhään**
- Paluu työmarkkinoille **ei toteutunut yhdelläkään seurantaryhmään (N=94) osallistuneista.**
- Ansiotulonsa työstä saaneiden määrä **vähentyi** kuntoutustutkimuksen jälkeen
- Tutkimus toi näkyväksi asiakkaan itsearvion merkityksen (mitä ajattelet tekeväsi 5 v kuluttua?)

Tutkimusnäyttöä kuntoutustutkimuksesta

Asiakkaiden kokemuksiin perustuvat kuntoutuksen tukiprosessit yhteisten toimintojen alueella, Susanna Palomäki 2018:

- Selvitettiin, minkälaisia kuntoutusta tukevia prosesseja sektorirajat ylittäviin palvelutarpeisiin vastaaminen edellyttää asiakkaiden kokemusten perusteella.
- Palvelutarpeisiin vastaamisen hankaluudet seurausta yhteiskunnan toimintajärjestelmien eriytymisestä ja kasvavista priorisointipaineista.
- Keskeinen ongelma on se, että **palvelukokonaisuutta ei koordinoi kukaan.**

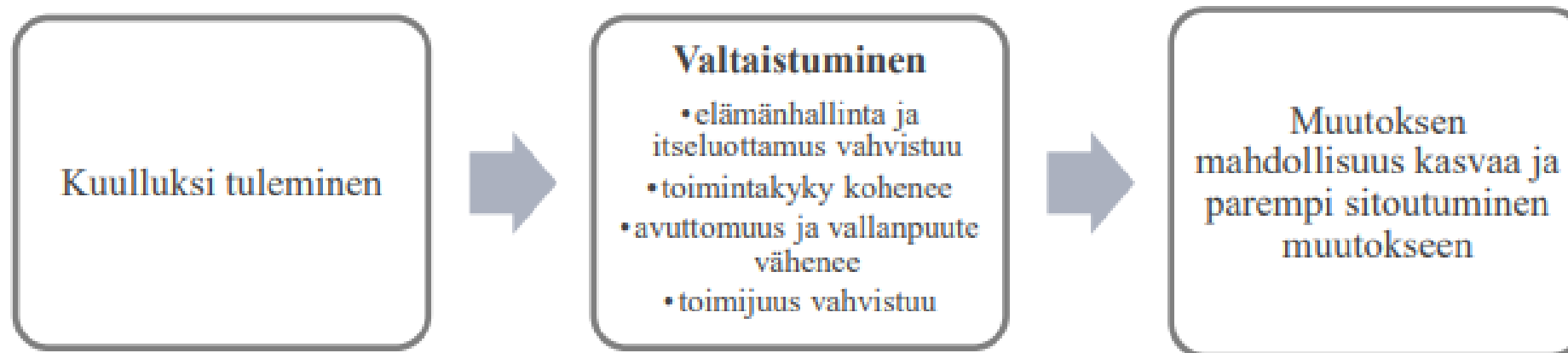
Palomäki, S. (2018). Asiakkaiden kokemuksiin perustuvat kuntoutuksen tukiprosessit yhteisten toimintojen alueella. *Kuntoutus*, 41(2), 21–33. Noudettu osoitteesta <https://journal.fi/kuntoutus/article/view/100257>

Arviointitutkimus Keski-Suomen TE-palveluiden laaja-alaisista työ- ja toimintakyvyn arvioinneista

Kuntoutustutkimuspoliklinikan sosiaalityöntekijä Marjo Taanilan kuntouttavan sosiaalityöntekijän erikoiskoulutuksen lopputyö Keski-Suomen alueella:

- Miten TE-palveluiden laaja-alainen työ- ja toimintakyvyn arvionti -palvelu on vaikuttanut palveluun osallistuneiden asiakkaiden työelämätilanteeseen ja heidän työ- ja toimintakykyynsä 2 vuoden kuluttua palvelun päättymisestä.
- Tutkimustuloksia esiteltiin valtaistumisen teorian kautta (lähde: Taanila)

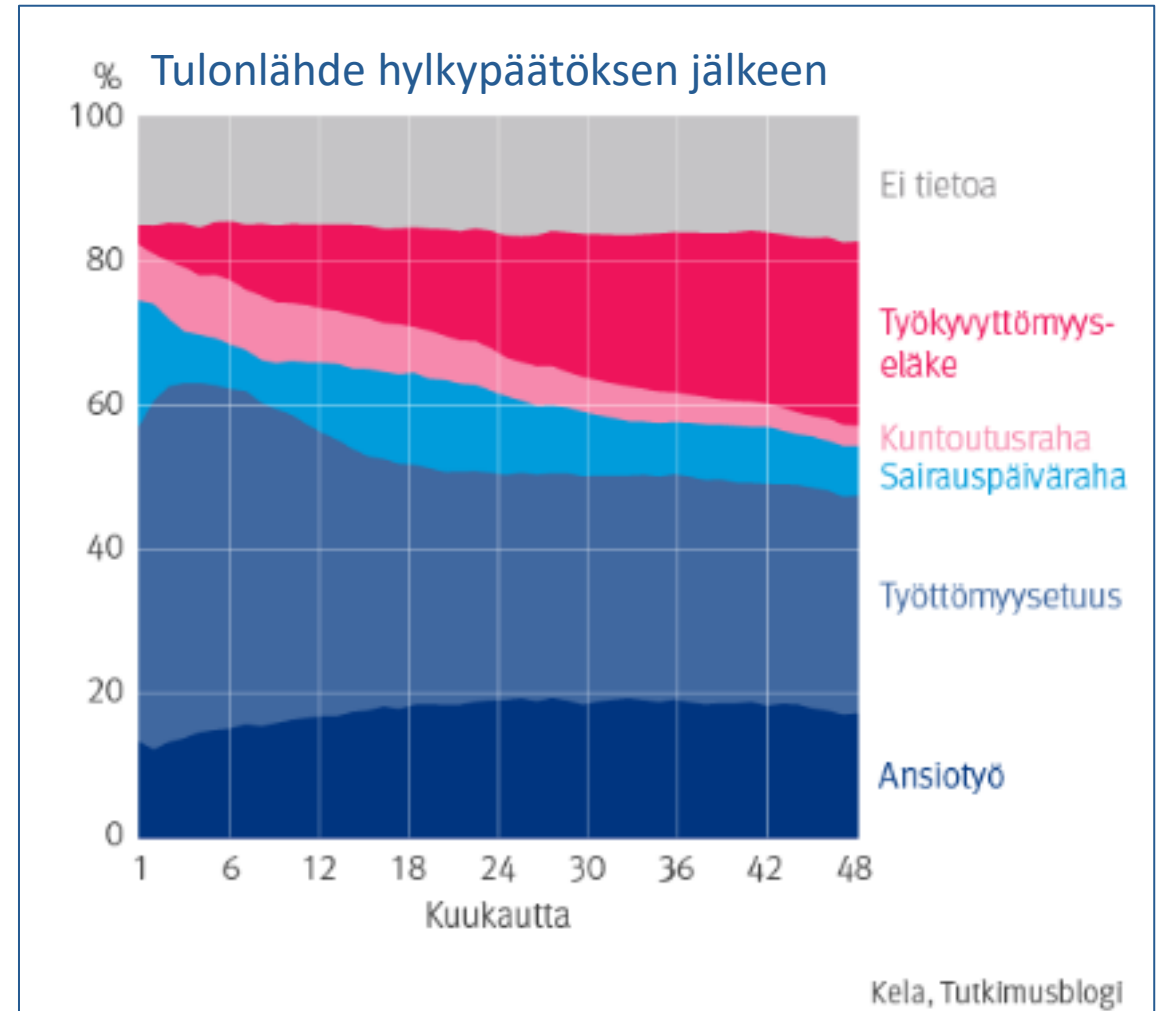

... jatkuu edeltä: TE-palveluiden laaja-alainen työ- ja toimintakyvyn arviointi –palvelun vaikutus

- Asiakkaat kokivat tulleen kuulluksi palvelun aikana
  - > ovat tehneet valintoja omasta hyvinvoinnistaan huolehtimiseksi
  - > pitkällä aikavälillä tukee heidän työ- ja toimintakykynsä vahvistumista
- **Keskeinen havainto: kokonaisuuden hallinnan puute asioiden edistämiseksi**
- Jatkossa tärkeää kiinnittää huomiota kokonaistilanteen hallintaan
  - tällöin palvelusta suurempi hyöty,
  - asioiden edistyminen nopeammin
  - voidaan estää putoaminen työllistämisen tuen palveluista
- Hajanaisen palvelujärjestelmän vuoksi kokonaisvastuu asioiden edistämisestä yksin asiakkaalla
- Palvelu mahdollistaa asiakkaan luvalla yhteydenoton sosiaalityöhön
- Johtopäätös: asiakkaita tulisi ohjata enemmän sosiaalityöhön

Kela, Tutkimusblogi, aineisto vuodelta 2010

- Hylkäävän työkyvyttömyyseläkepäätöksen jälkeen poistutaan aktiivisilta työmarkkinoilta.
- Pitkittyvän työttömyyden ja laskevan toimintakyvyn noidankehä (työstä poissaolo aiheuttaa myös työkyvyttömyyttä)
- Yhteiskunta menettää paljon potentiaalista työvoimaa, joka olisi **varhaisella kuntoutuksella pelastettavissa**
- Kuntoutustutkimuspoliklinikalle tullaan yleisimmin liian myöhään kuntoutuksen kannalta

Kiitos

www.hyvaks.fi

#hyvaks #hyväarkikaikille